

בס"ד

הגלות, שממת הארץ ושבתתה לפרשת בהר (ע"פ שעור מאת שרון רימון)

ג. הברכה שבקללת השממה

6. ספרא פרק ו

"והשימותי אני את הארץ" (ויקרא שם, פסוק ל"ב) - זו מידה טובה, שלא יהו ישראל אומרים הואיל וגלינו מארצנו עכשיו האויבים באים ומוצאים עליה נחת רוח, שנאמר "ושממו עליה אויביכם היושבים בה" (שם) אף האויבים הבאים אחרי כן לא ימצאו עליה נחת רוח...

7. הרמב"ן

...מה שאמר בכאן "ושממו עליה אויביכם" היא בשורה טובה מבשרת בכל הגלויות, שאין ארצנו מקבלת את אויבינו. וגם זו ראייה גדולה והבטחה לנו, כי לא תמצא בכל הישוב ארץ אשר היא טובה ורחבה ואשר הייתה נושבת מעולם, והיא חרבה כמוה, כי מאז יצאנו ממנה לא קיבלה אומה ולשון, וכולם משתדלים להושיבה ואין לאל ידם...

8. מרק טווין ב"מסע תענוגות לארץ הקודש" - 1867

מבין כל הארצות המכוערות שבעולם, ארץ ישראל היא האלופה. ההרים חשופים, הגבעות קרחות, העמקים הם ישימון כעור ודל צמחייה. זוהי ארץ חרבה ומקוללת, יריחו נשארה תל הריסות כפי שהשאיר אותה יהושע בן נון. נצרת היא עיר נידחת, ירושלים עלובה וקודרת, שורצת מצורעים, נכים וחובבי בקשישים נצחיים ותושביה בלויי סחבות ומצחינים, עמוסים בזבובים ופרעושים והבעת פניהם מטומטמת.

9. יחזקאל, פרק ל"ו

(ד) כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהִים לְהָרִים וְלַגְּבְעוֹת וְלַאֲפִיקִים וְלַגְּאִיֹּת וְלַחֲרֻבוֹת הַשְּׂמָמוֹת וְלַעֲרִים הַנִּעְזְבוֹת אֲשֶׁר הָיוּ לְבָז וְלִלְעָג לְשָׂאֲרֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר מִסְבִּיב: ...
(ח) וְאַתֶּם הָרִי יִשְׂרָאֵל עֲנֹפֶכְךָ תִּתְּנֶנּוּ וּפְרִיֶיךָ תִּשְׂאוּ לְעַמִּי יִשְׂרָאֵל כִּי קָרְבוּ לְבֹא:

(ט) כִּי הִנְנִי אֲלֵיכֶם וּפְנִיתִי אֲלֵיכֶם וְנִעַבְדְתֶם וְנִזְרַעְתֶם:

(י) וְהִרְבִּיתִי אֲלֵיכֶם אָדָם כָּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל כְּלָה וְנִשְׁבּוּ הָעָרִים וְהַחֲרֻבוֹת תִּבְנֶינָה:

10. כתובות סח

ואמר רבי אבא: אין לך קץ מגולה מזה, שנאמר (יחזקאל ל"ו) "ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא".

11. אגרות הראיה ג עמ' קנה

אתחלתא דגאולה ודאי הולכת ומופיעה לפנינו...מאז התחיל הקץ המגולה להגלות מעת אשר הרי ישראל החלו לעשות ענפים ולשאת פרי לעם ישראל אשר קרבו לבא, התחילה אתחלתא זו...

א. הדגשת שממת הארץ בעת הגלות

1. ויקרא כ"ו

(לא) וְנִתְּתִי אֶת עֲרִיכֶם חֲרָבָה וְהִשְׁמוֹתִי אֶת מַקְדְּשֵׁיכֶם וְלֹא אֶרִיחַ בְּרִיחַ נִיחָחְכֶם:

(לב) וְהִשְׁמֹתִי אֲנִי אֶת הָאָרֶץ וְשָׂמְמוּ עָלֶיהָ אֲיִבֵיכֶם הַיֹּשְׁבִים בָּהּ:

(לג) וְאַתְּכֶם אֶזְכֶּה בְּגוֹיִם וְהִרִיקֹתִי אֶחְרִיכֶם חֲרָב וְהִיִּתְּהוּ אֶרְצְכֶם שְׂמָמָה וְעֲרִיכֶם יִהְיוּ חֲרָבָה:

(לד) אִזְ תִּרְצֶה הָאָרֶץ אֶת שְׁבִתֶיהָ כֹּל יְמֵי הַשְּׂמָמָה וְאַתֶּם בְּאָרֶץ אֲיִבֵיכֶם אִזְ תִּשְׁבֹּת הָאָרֶץ וְהִרְצֹת אֶת שְׁבִתֶיהָ:

(לה) כֹּל יְמֵי הַשְּׂמָמָה תִּשְׁבֹּת אֶת אֲשֶׁר לֹא שְׁבִתָּה בְּשְׁבִתֶיהָ בְּשִׁבְתְּכֶם עָלֶיהָ: ...

(לו) וְהִנְשָׂאֲרִים בְּכֶם וְהִבְאֵתִי מִכָּךְ בְּלִבְכֶם בְּאַרְצוֹת אֲיִבֵיכֶם וְרָדְף אֶתְּכֶם קוֹל עֶלְהָ נִדְף וְנָסוּ מִנְּסַת חֲרָב וְנִפְלוּ וְאִין רָדְף:

(לז) וְכִשְׁלוּ אִישׁ בְּאַחִיו כַּמִּפְנֵי חֲרָב וְרָדְף אִין וְלֹא תִהְיֶה לְכֶם תְּקוּמָה לְפָנֵי אֲיִבֵיכֶם:

(לח) וְאַבְדַּתֶּם בְּגוֹיִם וְאַכְלָה אֶתְּכֶם אֶרֶץ אֲיִבֵיכֶם:

(לט) וְהִנְשָׂאֲרִים בְּכֶם יִמְקוּ בְּעוֹנֵם בְּאַרְצוֹת אֲיִבֵיכֶם וְאִף בְּעוֹנֵת אַבְתֶּם אֶתֶם לְמָקוֹ:

(מג) וְהָאָרֶץ תִּעְזֹב מֵהֶם וְתִרְצֶה אֶת שְׁבִתֶיהָ בְּהַשְּׂמָמָה מֵהֶם וְהֵם יִרְצוּ אֶת עוֹנֵם יַעַן וּבִיעַן בְּמוֹשְׁפְטֵי מֵאִסוֹ וְאֶת חֲקֵתִי גַעְלָה נִפְשָׁם:

ב. שממת הארץ כעונש

2. ראב"ע על פסוק ל"ב

"ושממו עליה" - כל כך תהיה שממה, שגם האויבים הדרים ישומו עליה, היפך "משוש לכל הארץ".

3. איכה, פרק ב, פסוק ט"ו

סִפְקוּ עֲלֵינִי כְּפִים כֹּל עֲבָרֵי דָרְךְ שִׁרְקוּ וַיִּנְעוּ רֵאשִׁים עַל בֵּית יְרוּשָׁלַם הַזֹּאת הָעִיר שְׂיִאֲמְרוּ כְּלִילַת יָפִי מְשׁוֹשׁ לְכָל הָאָרֶץ:

4. מלכים א' פרק ט'

(ז) וְהִכְרַתִּי אֶת יִשְׂרָאֵל מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם וְאֶת הַבַּיִת אֲשֶׁר הִקְדַּשְׁתִּי לְשָׂמִי אֲשַׁלַּח מֵעַל פְּנֵי וְהָיָה יִשְׂרָאֵל לְמַשָּׁל וְלִשְׁנִינָה בְּכָל הָעַמִּים:

(ח) וְהַבַּיִת הַזֶּה יִהְיֶה עֲלִיּוֹן כֹּל עֹבֵר עָלָיו יִשֹּׁם וְשָׁרַק וְאָמְרוּ עַל מֶה עָשָׂה ה' כָּכָה לְאָרֶץ הַזֹּאת וְלַבַּיִת הַזֶּה:

(ט) וְאָמְרוּ עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת ה' אֱלֹהֵיהֶם אֲשֶׁר הוֹצִיא אֶת אַבְתֶּם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּחְזְקוּ בְּאֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָהֶם וַיַּעֲבְדוּם עַל כֵּן הִבִּיא ה' עָלֵיהֶם אֶת כָּל הַרְעָה הַזֹּאת:

5. רש"י על פסוק כ"ג

"והייתה ארצכם שממה" - שלא תמהרו לשוב לתוכה, ומתוך כך "עריכם יהיו חרבה" - נראות לכם חרבות. שבשעה שאדם גולה מביתו ומכרמו ומעירו וסופו לחזור כאילו אין כרמו וביתו חרבים, כך שנויה בתורת כהנים.

ד. שייכות הארץ לה'**12. דברים, פרק כ"ח**

(סג)...ישיש' ה' עליכם להאביד אתכם ולהשמיד אתכם ונסחתם מעל האדמה אשר בא שמה לרשתה: (סד) והפיצת' ה' בכל העמים מקצה הארץ ועד קצה הארץ... (סה) ובגוים ההם לא תרגיע ולא יהיה מנוח לכף רגלך ונתן ה' לך שם לב רגז וכליון עינים ונדבון נפש: (סו) והיו חייך תלאים לך מנגד ופחדת לילה ויומם ולא תאמין בחייתך: ... (סח) והשיבך ה' מצרים באניות... והתמפרתם שם לאיביך לעבדים ולשפחות ואין קנה: :

13. ויקרא, פרק כ"ה

(ב) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם ושביתה הארץ שבת לה': (ג) שש שנים תזרע שדך... (ד) ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה' שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר: (ה) את ספיח קצירך לא תקצור ואת ענבי נזירך לא תבצר שנת שבתון יהיה לארץ: (ו) והיתה שבת הארץ לכם לאכלה... (ז) ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכל:

14. ויקרא כ"ה

(י) ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו. (כג) והארץ לא תמכר לצמתת פי לי הארץ פי גרים ותושבים אתם עמדי: (נה) פי לי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים אני יהוה אלהיכם:

ה. הקשר שבין ה' לאדם בארץ ישראל**15. דברים, פרק י"א**

(י) כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים הוא אשר יצאתם משם אשר תזרע את זרעך והשקית ברגלך כגן הירק: (יא) והארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעת למטר השמים תשתה מים: (יב) ארץ אשר ה' אלוקיך דרש אתה תמיד עיני ה' אלוקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה:

(יג) והיה אם שמע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את ה' אלוקיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם: (יד) ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך ויצהרך: (טו) ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת:

(טז) השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחוויתם להם: (יז) וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה ואבדתם מהרה מעל הארץ הטבה אשר ה' נתן לכם:

16. בראשית פרק ב'

(ה) וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר ה' אלהים על הארץ ואדם אין לעבד את האדמה:

17. רש"י

ומה טעם "לא המטיר"? לפי ש"אדם אין לעבוד את האדמה", ואין מכיר בטובתם של גשמים, וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם התפלל עליהם וירדו וצמחו האילנות והדשאים.

18. בראשית, פרק ג'

(יז) ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה. (כג) וישלחהו יהוה אלהים מגן עדן לעבד את האדמה אשר לקח משם:

19. בראשית פרק ב'

(ח) וניטע ה' אלוקים גן בעדן מקדם וישם שם את האדם אשר יצר: (ט) ויצמח ה' אלוקים מן האדמה פל עץ נחמד למראה וטוב למאכל. (י"ז-י"ח) ... בעצבון תאכלנה כל ימי חייך וקוץ ודורדר תצמיח לך ואכלת את עשב השדה בזעת אפיד תאכל לחם... פרק ג', פסוקי כ"ג: וישלחהו ה' אלוקים מגן עדן לעבד את האדמה...

20. ויקרא, פרק כ"ה

(כ) וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו: (כא) וצויתני את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש השנים: